

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВАЖЕЛІВ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

© 2016 ГРИГОРАШ О. В.

УДК 336.531:334

Григораш О. В. Оцінка ефективності застосування бюджетних важелів стимулювання розвитку малого підприємництва

Проаналізовано виконання заходів регіональних програм розвитку і підтримки малого підприємництва за видатками. Дано оцінку ефективності застосування бюджетних важелів стимулювання розвитку малого підприємництва шляхом аналізу зв'язку між загальним обсягом фінансування регіональних програм і показниками розвитку малого підприємництва: часткою реалізованої малими підприємствами продукції, рівнем зайнятості у малому підприємстві та часткою підприємств, що впроваджували інновації. Вплив означених бюджетних важелів на розвиток малого підприємництва виявився незначним. В аналізований період мало місце скорочення бюджетних видатків на фінансування регіональних програм, отже, державна підтримка малого підприємництва була зміщена у бік застосування податкових важелів, які і стали детермінантою стимулювання підприємницької активності.

Ключові слова: мале підприємництво (МП), бюджетні і податкові важелі стимулювання розвитку, регіональні програми розвитку і підтримки малого підприємництва, кореляційно-регресійний аналіз.

Рис.: 2. **Табл.:** 4. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 9.

Григораш Ольга Вікторівна – викладач кафедри фінансового та банківського менеджменту, Університет митної справи та фінансів (вул. Дзержинського, 2/4, Дніпропетровськ, 49004, Україна)

E-mail: olga.gry@mail.ru

УДК 336.531:334

UDC 336.531:334

Григораш О. В. Оценка эффективности применения бюджетных рычагов стимулирования развития малого предпринимательства

Проанализировано выполнение мероприятий региональных программ развития и поддержки малого предпринимательства по расходам. Дана оценка эффективности применения бюджетных рычагов стимулирования развития малого предпринимательства путем анализа связи между общим объемом финансирования региональных программ и показателями развития малого предпринимательства: долей реализованной малыми предприятиями продукции, уровнем занятости в малом предпринимательстве и долей предприятий, которые внедряли инновации. Влияние указанных бюджетных рычагов на развитие малого предпринимательства оказалось незначительным. В рассматриваемый период имело место сокращение бюджетных расходов на финансирование региональных программ, следовательно, государственная поддержка малого предпринимательства была смещена в сторону применения налоговых рычагов, которые и стали детерминантой стимулирования предпринимательской активности.

Ключевые слова: малое предпринимательство (МП), бюджетные и налоговые рычаги стимулирования развития, региональные программы развития и поддержки малого предпринимательства, корреляционно-регрессионный анализ.

Рис.: 2. **Табл.:** 4. **Формул.:** 1. **Библ.:** 9.

Григораш Ольга Викторовна – преподаватель кафедры финансового и банковского менеджмента, Университет таможенного дела и финансов (ул. Дзержинского, 2/4, Днепропетровск, 49004, Украина)

E-mail: olga.gry@mail.ru

Grygorash O. V. Estimating Efficiency of Implementing Budgetary Levers to Stimulate Development of Small Entrepreneurship

Implementation of activities according to the regional programs for development and support of small entrepreneurship has been analyzed. Efficiency of implementing budgetary levers to stimulate small entrepreneurship development has been estimated by means of an analysis of the relationship between the general volume of funding regional programs and the indicators of small entrepreneurship development: share of products sold by small enterprises, level of employment in the small business and share of enterprises, which implemented innovations. Influence of the indicated budgetary levers on the development of small entrepreneurship development has proved to be insignificant. During the reviewed period, there has been a reduction in the budgetary expenses for the financing of regional programs, therefore, the State support of small entrepreneurship was biased towards the use of fiscal instruments, which became the determinant to stimulate entrepreneurial activity.

Keywords: small entrepreneurship (SE), budgetary and fiscal levers to stimulate development, regional programs for development and support of small entrepreneurship, correlation and regression analysis.

Fig.: 2. **Tabl.:** 4. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 9.

Grygorash Olga V. – Lecturer of the Department of Financial and Banking Management, University of Customs and Finance (2/4 Dzerzhynskoho Str., Dnipropetrovsk, 49004, Ukraine)

E-mail: olga.gry@mail.ru

Державна підтримка і розвиток малого підприємництва має місце в усіх провідних країнах світу та представлена в різних формах. У ринкових умовах господарювання необхідність стимулювання малого підприємництва як чинника створення ВВП, забезпечення населення робочими місцями та двигуна інноваційного розвитку в Україні залишається актуальним питанням. Несистемне здійснення бюджетної підтримки знижує її ефективність, а невиконання регіональних програм за видатками унеможливає вплив держави на розвиток підприємництва.

Бюджетному фінансуванню і стимулюванню розвитку економіки в цілому присвячено публікації багатьох вітчизняних науковців, серед яких О. Барановський,

В. Г. Боронос, О. О. Булана, Т. Г. Затонацька, Л. В. Лисяк, Л. А. Тарангул, Н. І. Рубан, І. І. Чуницька, Н. А. Шикіна. Безпосередньо питання аналізу ефективності фінансування регіональних програм підтримки малого підприємництва розглянуто у працях К. В. Васьківської [1], О. В. Квасниці [2], О. Ф. Лимаря [3], О. І. Тимченко [4]. Спільною рисою досліджень є відзначення недостатності та неритмічності бюджетного фінансування заходів регіональних програм, відсутність дієвого механізму планування видатків та контролю за їх використанням суб'єктами підприємництва.

У зарубіжній практиці [5] бюджетні важелі стимулювання підприємницької активності демонструють високу ефективність.

Об'єктом дослідження є мале підприємництво як елемент соціально-економічного розвитку країни, метою статті є оцінка впливу бюджетних важелів на розвиток малого підприємництва в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1. Проаналізувати виконання заходів регіональних програм розвитку і підтримки малого підприємництва за видатками.

2. Дати оцінку впливу загального обсягу фінансування регіональних програм на показники розвитку малого підприємництва.

3. Дати оцінку впливу фінансування на поворотній основі та компенсації відсотків за банківськими кредитами на розвиток малого підприємництва.

Дослідження впливу бюджетних важелів на показники розвитку малого підприємництва будемо здійснювати за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу.

Якщо використання податкових важелів стимулювання розвитку підприємництва пов'язано з отриманням (або втратою) певного рівня бюджетних надходжень, то застосування бюджетних важелів передбачає здійснення бюджетних видатків.

У попередніх дослідженнях [6] обґрунтовано поділ бюджетних важелів на прямі (фінансування на поворотній основі, пільгове кредитування; компенсація відсотків за банківськими кредитами; підтримка фінансових установ з метою фінансування реального сектора, державні замовлення) та непрямі (державні гарантії за кредитами, інфраструктура підтримки бізнесу, створення спеціальних інституцій).

Слід зазначити, що реалізація бюджетних важелів можлива за умови цільового використання бюджетних ресурсів. Основним інструментом координації підтримки підприємництва є регіональні програми, реалізація яких має відбуватися на основі використання програмно-цільового методу. Обсяги затвердженого та фактичного фінансування регіональних програм під-

тримки малого та середнього підприємництва в Україні представлено на рис. 1.

На рис. 1 показано, що фінансування регіональних програм протягом 2006–2013 рр. здійснювалося нестабільно. Зокрема, у 2006 р. з бюджетів різних рівнів фактично виділилося більше коштів, ніж було затверджено. Рівень виконання видатків становив 102,1%. У подальші роки обсяг фактичного фінансування не відповідає затвердженому показнику в бік зменшення.

Так, у 2007 р. з бюджетів було виділено 93,5% затверджених коштів. У кризовий 2008 р. виділено 78,2%, а у 2009 р. – взагалі чверть (27,4%). У 2011–2013 рр. рівень фінансування видатків на реалізацію заходів регіональних програм не досягнув навіть половини затверджених регіональними програмами обсягів. Інформація щодо фактичного обсягу фінансування регіональних програм розвитку і підтримки малого і середнього підприємництва у 2014–2015 рр. на разі не опублікована.

Для оцінки результативності впливу бюджетних важелів на розвиток малого підприємництва необхідно проаналізувати рівень зв'язку між показником затрат (обсягом фактичного фінансування заходів програм за рахунок бюджетних коштів) та показниками якісного розвитку малого підприємництва. Показниками, що демонструють результативність (рівень досягнення мети програми), будемо вважати такі: частка реалізованої малими підприємствами продукції в загальному обсязі, рівень зайнятості в малому підприємстві та частка підприємств, що впроваджували інновації.

Вихідні дані щодо обсягів фінансування регіональних програм розвитку малого та середнього підприємництва в Україні та результативних показників розвитку малого підприємництва представлено в табл. 1.

Застосовуючи стандартну функцію ЛИНЕЙН електронної системи Excel, побудуємо моделі зв'язку обсягу фінансування регіональних програм з показниками розвитку. Результати оцінки параметрів занесемо в табл. 2.

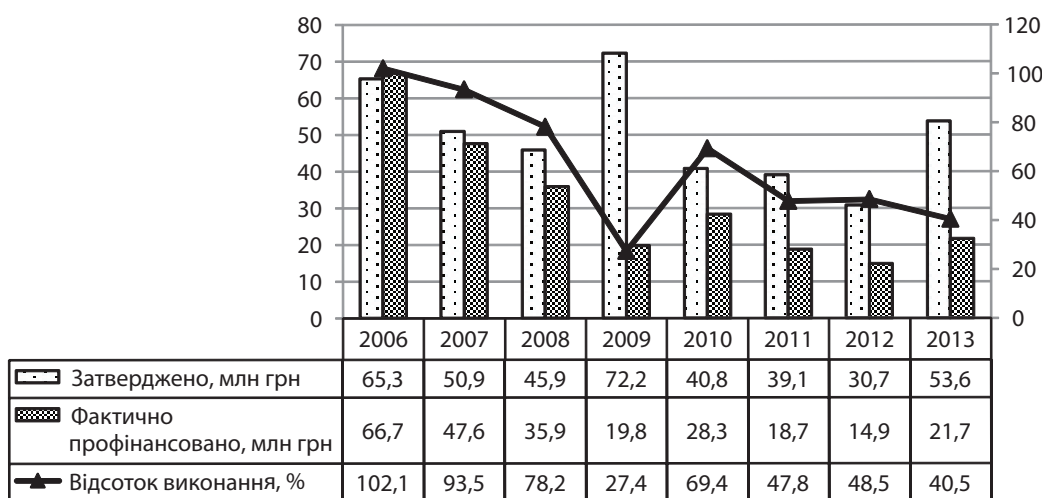

Рис. 1. Фінансування регіональних програм підтримки малого та середнього підприємництва в Україні

Джерело: складено автором на основі [2, 7–9].

Фінансування регіональних програм розвитку малого підприємництва в Україні у 2006–2013 рр.

Показник	Рік							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Фактично профінансовано, млн грн, у т. ч.:	66,7	53,1	36	17,9	18,6	18,7	14,9	21,7
Фінансування на поворотній основі, пільгове кредитування інвест. проектів, млн грн	–	3,6	3,5	9,6	8,3	1,8	4,2	6,2
Компенсація % за банк, кредитами, млн грн	–	34,5	25,1	5,4	14,4	14,2	4,6	0,2
Частка реалізованої МП продукції (А), %	18,8	18,1	16,5	16,8	14,4	13,1	16,0	16,6
Рівень зайнятості на МП (В), %	24,7	25,1	25,6	26,7	27,2	26,9	26,7	27,1
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації (С), %	11,2	14,2	13	12,8	13,8	16,2	17,4	16,8

Джерело: складено автором на основі [2, 7–9].

Таблиця 2

Оцінка параметрів моделей зв'язку фактичного обсягу фінансування регіональних програм з результативними показниками

Частка реалізованої МП продукції А, %		Питома вага зайнятих у МП В, %		Питома вага підприємств, що впроваджували інновації D, %	
$a_1 = 0,0732$	$a_0 = 13,9659$	$b_1 = -0,0493$	$b_0 = 27,8115$	$d_1 = -0,0899$	$d_0 = 17,275$
$Sa_1 = 0,030$	$Sa_0 = 1,079$	$Sb_1 = 0,01$	$Sb_0 = 0,35$	$Sd_1 = 0,034$	$Sd_0 = 1,221$
$R^2 = 0,4956$	$S = 1,4148$	$R^2 = 0,8087$	$S = 0,4587$	$R^2 = 0,5363$	$S = 1,601$
$Fa = 5,895$	$df = 6$	$Fb = 25,368$	$df = 6$	$Fc = 6,939$	$df = 6$
$ta_1 = 2,43$	$ta_0 = 12,94$	$tb_1 = -5,04$	$tb_0 = 79,49$	$tc_1 = -2,63$	$tc_0 = 14,15$

Джерело: розраховано автором.

Рівняння регресії матимуть вигляд:

$$Y_a = a_1 \cdot x_a + a_0; Y_b = b_1 \cdot x_b + b_0; Y_c = c_1 \cdot x_c + c_0, \quad (1)$$

де x_a, x_b, x_c – незалежні змінні;

$a_1, a_0, b_1, b_0, c_1, c_0$ – параметри регресій.

Графічно прями, що описують зв'язок обсягу фінансування з показниками розвитку малого підприємництва, представлено на рис. 2.

На основі даних табл. 2 робимо висновок, що між загальним обсягом фінансування регіональних програм

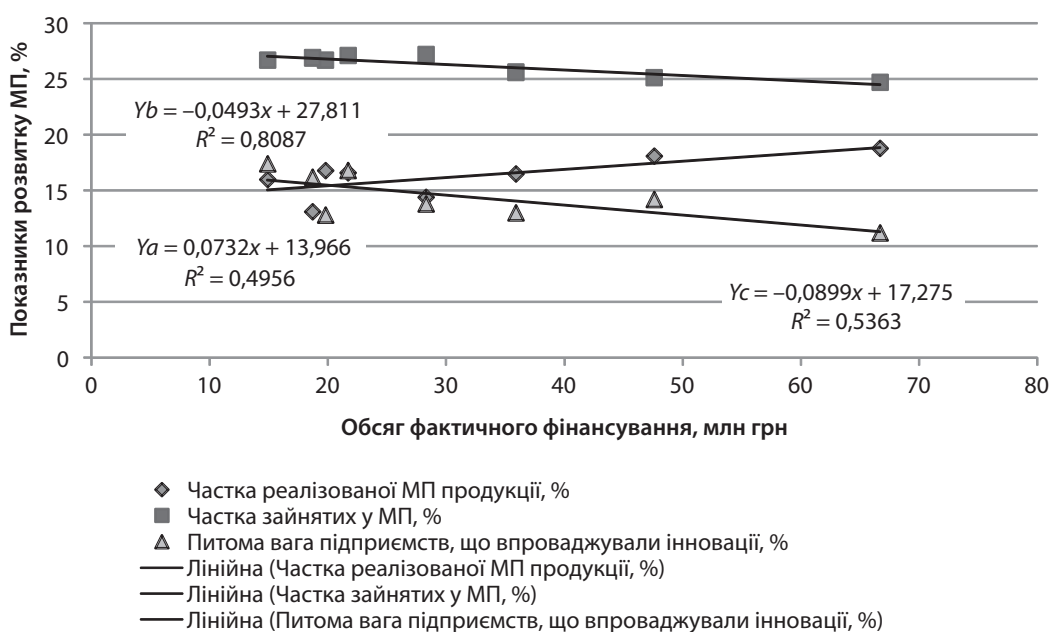

Рис. 2. Лінія регресії результативних показників розвитку малого підприємництва від обсягу фактичного фінансування регіональних програм

Джерело: розраховано автором.

України та часткою реалізованої малими підприємствами продукції існує прямий помірний зв'язок ($R_a = 0,704$). Коефіцієнт детермінації для даної моделі становить $R^2 = 0,4956$. Іншими словами, модель на 49,56 % пояснює зміни величин частки реалізації за рахунок зміни обсягу фінансування; решта 50,44 % зумовлена чинниками, що лежать поза межами моделі. Зайнятість у малому підприємстві обернено пропорційно пов'язана з обсягом фінансування ($R_b = -0,899$), що є досить нелогічним: бюджетні видатки скорочуються, а зайнятість зростає. Незважаючи на досить високий коефіцієнт детермінації, бюджетні видатки на фінансування заходів регіональних програм не обумовлюють зайнятість. Навпаки, на стимулювання зайнятості у малому підприємстві у 2011–2013 рр. здійснювали вплив податкові важелі, на застосування яких було зміщено акцент державної підтримки: реформування спрощеної системи оподаткування, пов'язане з поглибленням диференціації груп і розширенням умов перебування на спрощеній системі; надання ряду галузевих пільг з податку на прибуток; звільнення від оподаткування суб'єктів малого підприємництва, у яких чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за даними фінансової звітності за останній річний звітний період не перевищує 3 млн грн.

Має місце також тісний зворотний зв'язок між загальним обсягом фінансування регіональних програм і часткою підприємств, що впроваджували інновації. Тобто загальний рівень бюджетного фінансування заходів регіональних програм не виступає важелем стимулювання інноваційної активності. Статистика [9] фіксує, що 85 % інновацій фінансується власними коштами підприємств, 1,8 % оплачують інвестори, за рахунок коштів державного бюджету здійснювалося лише 4,5 % інноваційної діяльності. Дані сформовані на базі інформації про всі суб'єкти господарської діяльності, а у малому підприємстві можливість фінансування інноваційних розробок за рахунок власних коштів мінімальна.

Адекватність моделей перевірено за допомогою критерію Фішера. Табличне значення критерію при заданому рівні значущості 0,1 становить 3,78, що менше значень, отриманих емпіричним шляхом. Тобто нерівності

$$F_a = 5,895, F_b = 25,368, F_c = 6,939 > F_{(0,1; 1; 6)} = 3,78$$

демонструють адекватність моделей відносно даних спостережень.

Значущість параметрів регресії перевірена за допомогою критерію Стюдента. Табличне значення критерію при заданому рівні значущості 0,1 становить 1,94, що менше значень, отриманих емпіричним шляхом. Тобто нерівності

$$ta_1 = 2,43, tb_1 = |-5,04|, tc_1 = |-2,63| > t_{(0,1; 6)} = 1,94,$$

$$ta_0 = 12,94, tb_0 = 79,49, tc_0 = 14,15 > t_{(0,1; 6)} = 1,94$$

засвідчують відмінність параметрів регресії від нуля.

Виникає необхідність провести більш детальний аналіз впливу бюджетних видатків у розрізі видів підтримки на показники розвитку малого підприємництва.

Розглянемо вплив прямого бюджетного важеля «фінансування бізнес-проектів на поворотній основі та пільгове кредитування» на результативні показники (табл. 3).

За даними табл. 3 можна зробити такі висновки. Зв'язок між обсягом прямого бюджетного фінансування бізнес-проектів та обсягом реалізованої продукції ($R^2 = 0,0290$) занадто малий, його значенням можна знехтувати. Має місце наявність прямого помірної зв'язку між фінансуванням та рівнем зайнятості в малому підприємстві ($R^2 = 0,1879$).

Викликає занепокоєння і слабкий від'ємний зв'язок між обсягом прямого фінансування та часткою підприємств, що впроваджували інновації (коефіцієнт регресії $c_1 = -0,2799$, $R^2 = 0,1753$), що підтверджує висунуту тезу про неточковий характер інвестування: сума кредитів, що видаються під реалізацію інноваційних проектів, настільки незначна (або обмежена кількість отримувачів), що фінансування на поворотній основі не виступає інструментом впливу держави на інноваційну активність.

Характерною рисою проаналізованих моделей зв'язку є їх неадекватність даним спостережень (перевищення табличного значення F -критерію над розрахунковим): $F_a = 0,15$, $F_b = 1,157$, $F_c = 1,06 < F_{(0,1; 1; 5)} = 4,06$ та незначущість параметрів рівнянь.

Розглянемо вплив прямого бюджетного важеля «компенсація відсотків за банківськими кредитами» на результативні показники (табл. 4).

Бюджетні витрати на компенсацію відсотків за банківськими кредитами також не здійснюють значного впливу на результативні показники розвитку малого підприємництва. Найвищий рівень зв'язку (зворотний) спостерігається між сумою витрат на компенсацію відсотків з рівнем зайнятості в малому підприємстві:

Таблиця 3

Оцінка параметрів моделей зв'язку фінансування бізнес-проектів на поворотній основі та пільгового кредитування з результативними показниками

Частка реалізованої МП продукції (А), %		Питома вага зайнятих у МП (В), %		Питома вага підприємств, що впроваджували інновації (С), %	
$a_1 = 0,1005$	$a_0 = 15,3960$	$b_1 = 0,12$	$b_0 = 25,82$	$c_1 = -0,2799$	$c_0 = 16,3691$
$sa_1 = 0,260$	$sa_0 = 1,537$	$sb_1 = 0,115$	$sb_0 = 0,677$	$sc_1 = 0,272$	$sc_0 = 1,604$
$R^2 = 0,0290$	$S = 1,7952$	$R^2 = 0,1879$	$S = 0,791$	$R^2 = 0,1753$	$S = 1,8730$
$F = 0,15$	$df = 5$	$F = 1,157$	$df = 5$	$F = 1,06$	$df = 5$
$ta_1 = 0,39$	$ta_0 = 10,02$	$tb_1 = 1,08$	$tb_0 = 38,11$	$tc_1 = -1,03$	$tc_0 = 10,21$

Джерело: розраховано автором.

Оцінка параметрів моделей зв'язку витрат на компенсацію відсотків за банківськими кредитами з результативними показниками

Частка реалізованої МП продукції (А), %		Питома вага зайнятих у МП (В), %		Питома вага підприємств, що впроваджували інновації (С), %	
$a_1 = 0,0359$	$a_0 = 15,4236$	$b_1 = -0,0560$	$b_0 = 27,2580$	$c_1 = -0,2999$	$c_0 = 19,6632$
$Sa_1 = 0,058$	$Sa_0 = 1,059$	$Sb_1 = 0,015$	$Sb_0 = 0,275$	$Sc_1 = 0,488$	$Sc_0 = 7,813$
$R^2 = 0,0698$	$S = 1,7570$	$R^2 = 0,7291$	$S = 0,4570$	$R^2 = 0,0702$	$S = 1,9888$
$F = 0,38$	$df = 5$	$F = 13,46$	$df = 5$	$F = 0,38$	$df = 5$
$ta_1 = 0,61$	$ta_0 = 14,57$	$tb_1 = -3,67$	$tb_0 = 99,00$	$tc_1 = -1,24$	$tc_0 = 14,67$

Джерело: розраховано автором.

$R^2 = 0,7291$. Це також засвідчує позитивний розвиток малого підприємництва як чинника забезпечення населення робочими місцями навіть при скороченні обсягів бюджетних витрат на компенсацію відсотків за банківськими кредитами. Зв'язок фінансування з питомою вагою інноваційних підприємств хоч і незначний, але від'ємний.

ВИСНОВКИ

Аналіз фінансування регіональних програм розвитку і підтримки малого підприємництва засвідчує систематичне невиконання програм за видатками, починаючи з 2007 р., що є одним із факторів зниження ефективності бюджетних важелів стимулювання на розвиток підприємницької активності.

Бюджетні видатки на фінансування заходів регіональних програм на 50% обумовлюють зростання частки реалізованої малими підприємствами продукції. При цьому при скороченні загального обсягу витрат має місце зростання рівня зайнятості в малому підприємстві та частки підприємств, що впроваджували інновації.

Така суперечлива тенденція пояснюється низькою ефективністю бюджетних важелів у порівнянні з податковими у період 2010–2013 рр., на застосування яких була спрямована державна підтримка і які можна вважати ефективними. Можна зробити припущення про те, що застосування податкових і бюджетних важелів стимулювання одночасно здійснило б позитивний вплив на розвиток малого підприємництва. Обсяги бюджетних витрат, спрямовані на кредитування інвестиційних проектів та компенсацію відсотків за кредитами, були настільки незначними і несистематичними, що ефективність таких бюджетних важелів стимулювання розвитку малого підприємництва протягом аналізованого періоду можна вважати низькою. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Васьківська К. В. Бюджетне фінансування регіональних програм соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / К. В. Васьківська, О. І. Децик, І. В. Кохан // Ефективна економіка. – 2015. – № 1 – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3715>

2. Квасниця О. В. Моніторинг та оцінка результативності регіональних програм розвитку малого підприємництва в Україні / О. В. Квасниця // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : зб. наук. пр. /

Ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. – Випуск 24. – С. 163–168.

3. Лимар О. Ф. Регіональні програми розвитку малого підприємництва як фактор підвищення ефективності їх діяльності / О. Ф. Лимар // Облік і фінанси. – 2014. – № 2. – С. 160–166.

4. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України [Електронний ресурс] / О. І. Тимченко // Ефективна економіка. 2015. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>

5. Supporting Small Businesses and Creating Jobs [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.whitehouse.gov/omb/factsheet/supporting-small-businesses-and-creating-jobs>

6. Григораш О. В. Державна підтримка та бюджетно-податкові важелі стимулювання розвитку малого підприємництва [Електронний ресурс] / О. В. Григораш // Ефективна економіка, 2015. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4649>

7. Інформація про виконання в Україні заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва за 2007–2010 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua

8. Про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні за 2012–2013 рр. : аналітичний звіт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dkrp.gov.ua

9. Розвиток підприємництва : статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES

Hryhorash, O. V. "Derzhavna pidtrymka ta biudzhethno-podatkovy vazheli stymulivannia rozvytku maloho pidpriemnytstva" [State support and leverage budgetary and tax incentives for small business]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4649>

"Informatsiia pro vykonannia v Ukraini zakhodiv rehionalnykh prohram rozvytku maloho pidpriemnytstva za 2007–2010 rr." [Information on events in Ukraine regional small business development program for 2007–2010]. <http://www.me.gov.ua>

Kvasnytsia, O. V. "Monitorynh ta otsinka rezultatyvnosti rehionalnykh prohram rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini" [Monitoring and evaluation of the regional programs of small business development in Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia "Ekonomika"*, no. 24 (2013): 163–168.

Lymar, O. F. "Rehionalni prohramy rozvytku maloho pidpriemnytstva yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti yikh diialnosti" [Regional program of small business development as a factor to improve their performance]. *Oblik i finansy*, no. 2 (2014): 160–166.

"Pro stan i perspektyvy rozvytku maloho ta serednyoho pidpriemnytstva v Ukraini za 2012–2013 rr. : Analitychny zvit Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z pytan rehuliatornoi polityky ta rozvytku

pidpriemnytstva" [On the state and prospects of development of small and medium business in Ukraine for 2012–2013 years. : Analytical report of the State Service of Ukraine for Regulatory Policy and Entrepreneurship Development]. <http://www.dkrp.gov.ua>

"Rozvytok pidpriemnytstva" [Business development]. Statystychna informatsiia Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Supporting Small Businesses and Creating Jobs". <https://www.whitehouse.gov/omb/factsheet/supporting-small-businesses-and-creating-jobs>

Tymchenko, O. I. "Problemy ta perspektyvy rozvytku maloho pidpriemnytstva v rehionakh Ukrainy" [Problems and prospects of development of small business in the regions of Ukraine]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>

Vaskivska, K. V., Detsyk, O. I., and Kokhan, I. V. "Biudzhette finansuvannia rehionalnykh prohram sotsialno-ekonomichnoho rozvytku" [State funding regional socio-economic development]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3715>

УДК 640.43:65.012.7:657.47

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

© 2016 ЛЕВІНА М. В.

УДК 640.43:65.012.7:657.47

Левіна М. В. Організація та методика внутрішнього контролю транзакційних витрат на підприємствах готельного господарства

Метою статті є розробка організаційно-методичних засад внутрішнього контролю транзакційних витрат підприємств готельного господарства. Організацію внутрішнього контролю визначено як цілісну систему взаємопов'язаних способів, прийомів і методів, які охоплюють увесь комплекс контрольних процедур. Основними елементами організації системи внутрішнього контролю транзакційних витрат на готельному підприємстві запропоновано вважати: розробку та затвердження положення про відділ внутрішнього контролю та посадових інструкцій штатних працівників відділу; обґрунтування принципів, на яких має базуватися внутрішній контроль транзакційних витрат; визначення етапів, інформаційної бази та порядку проведення контрольних перевірок, урахуваючи специфічні особливості транзакційних витрат; формулювання завдань та визначення методів перевірки; розробку форм робочої документації, оформлення результатів перевірки; розробку форм звітів про результати перевірки; розроблення заходів щодо усунення виявлених недоліків і порушень обліку, аналізу та контролю транзакційних витрат. Розроблено методичний інструментарій внутрішнього контролю транзакційних витрат підприємств готельного господарства для основних етапів його проведення – організаційного, методичного та результативного.

Ключові слова: внутрішній контроль, транзакційні витрати, організація контролю, методичні прийоми контролю, підприємства готельного господарства.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 9.

Левіна Марія Вікторівна – аспірантка, кафедра бухгалтерського обліку та аудиту, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Ключківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: makukha_mariia@ukr.net

УДК 640.43:65.012.7:657.47

UDC 640.43:65.012.7:657.47

Левина М. В. Организация и методика внутреннего контроля транзакционных издержек на предприятиях гостиничного хозяйства

Levina M. V. Organization and Methods of Internal Control in Terms of Transaction Costs in the Enterprises of Hospitality Industry

Целью статьи является разработка организационно-методических основ внутреннего контроля транзакционных расходов предприятий гостиничного хозяйства. Организация внутреннего контроля определена как целостная система взаимосвязанных способов, приемов и методов, которые охватывают весь комплекс контрольных процедур. Предложены основные элементы организации системы внутреннего контроля транзакционных издержек на гостиничном предприятии: разработка и утверждение положения об отделе внутреннего контроля и должностных инструкций штатных работников отдела; обоснование принципов, на которых должен базироваться внутренний контроль транзакционных издержек; определение этапов, информационной базы и порядка проведения контрольных проверок, учитывая специфические особенности транзакционных издержек; формулировка задач и определение методов проверки; разработка форм рабочей документации, оформление результатов проверки; разработка форм отчетов о результатах проверки; разработка мероприятий по устранению выявленных недостатков и нарушений в учете, анализе и контроле транзакционных издержек. Разработан методический инструментарий внутреннего контроля транзакционных издержек предприятий гостиничного хозяйства для основных этапов его проведения – организационного, методического и результативного.

The article is aimed at developing organizational-methodical foundations of internal control of transaction costs for enterprises of hospitality industry. Organization of internal control is defined as a system of interrelated means, techniques and methods that cover the entire range of control procedures. The article proposes the main elements of organization of the system for internal control of transaction costs at hospitality enterprise: development and approval of regulations on internal control department and job descriptions for the staff of the department; substantiation of the principles on which internal control of transaction costs should be based; determining the stages, information base and order of implementing control examinations, taking into account specific features of transaction costs; formulation of objectives and determining the examination methods; development of working documentation forms, execution of examination results; development of forms of reports on examination results; development of measures on elimination of the revealed deficiencies and irregularities in accounting, analysis and control of transaction costs. A methodical instrumentarium for internal control of transaction costs in enterprises of hospitality industry has been developed for the main stages of its implementation – organizational, methodical and efficient.

Ключевые слова: внутренний контроль, транзакционные издержки, организация контроля, методические приемы контроля, предприятия гостиничного хозяйства.

Keywords: internal control, transaction costs, control organization, methodical techniques of control, enterprises of hospitality industry.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 9.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 9.

Левина Мария Викторовна – аспирантка, кафедра бухгалтерского учета и аудита, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Ключковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

Levina Mariya V. – Postgraduate Student, Department of Accounting and Auditing, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: makukha_mariia@ukr.net

E-mail: makukha_mariia@ukr.net